

Asia: VN/18068/2023-OM-41

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä hallintotuomioistuinten kokoonpanoja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanosäätelyä koskevat muutosehdotukset

Yleiset näkemyksenne ehdotetuista korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanoja koskevan sääntelyn muutoksista.

Hovioikeuden näkökulmasta korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanoihin valmistellut muutokset vastaavat pitkälle korkeimmassa oikeudessa noudatettavia kokoonpanovaihtoehtoja. Yhden, kahden ja kolmen jäsenen toimivaltajako näyttäisi noudattelevan molemmissa korkeimmissa oikeuksissa samanlaisia periaatteita ratkaistavien asioiden vaativuuden ja merkittävyyden osalta ottaen kuitenkin huomioon korkeimman hallinto-oikeuden asioiden erityispiirteet, kuten asiantuntijajäsenet ja lukuisat erilaiset asiaryhmät.

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: voitaisiinko valituslupahakemuksia käsitellä näkemyksenne mukaan mietinnössä ehdotettua laajemmin kahden jäsenen kokoonpanossa?

-

Hallinto-oikeuksien kokoonpanosäätelyä koskevat muutosehdotukset

Yleiset näkemyksenne ehdotetusta hallinto-oikeuksien kokoonpanoja koskevasta sääntelystä.

Hovioikeuden suunnasta on voitu havaita, että monia hyvin vaativia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita käsitellään hallinto-oikeuksissa. Niiden vaatiman työmäärän täytyy olla merkittävä. Siihen nähden on mielekäästä, että tehokkuutta ja joustavuutta asioiden käsittelyyn ja työn suunnitteluun haetaan säätämällä kokoonpanot asioiden vaativuustasoa vastaaviksi. Tämä koskee niin yhden kuin kahden jäsenen kokoonpanon käyttöä kuin nelijäsenisen tai laajemman kokoonpanon käyttöä vaativissa asioissa (Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta 5d §). Kun kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpano säilyy peruskokoonpanona, myös mahdollisuus vahvistaa sitä yhdellä lainoppineella jäsenellä on jutun vaativuudessa ja työmäärässä olevat erot ja toisaalta myös tuomareiden perehdytys huomioon ottaen kannatettava (ehdotettu 5 h §).

Näkemyksenne julkisia maksuja ja hallinnollisia taloudellisia seuraamuksia koskevista kokoonpanosäätelyehdotuksista (ehdotettu HOL 5 f §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti).

(Päätäminen esittelystä, yksi jäsen) Tähän ryhmään kuulunevat myös maksuista tehdyt perustevalitukset. Hovioikeuden näkökulmasta huomio kiinnittyy siihen, että yhden jäsenen toimivallan ehdotetaan ulottuvan varsin laajasti myös pääasiaratkaisuihin asianosaisille merkittävässä asioissa. (Päätäminen ilman esittelyä, yksi jäsen) Pykälän 2 momenttiin ehdotetut muutokset antavat mahdollisuudet sujuvampaan päätöksentekoon. Kohdassa 3 yhden jäsenen toimivaltaan ehdotettu asian siirtäminen viranomaiseen tai tuomioistuimeen voi joskus edellyttää hyvää kokemusta tuomioistuimen käytännöistä.

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne väestötietoja sekä etu- ja sukunimeä koskevissa asioissa oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisimmasta hallinto-oikeuden kokoonpanosta.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne yliopistoja, korkeakouluja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta, lukioita ja varhaiskasvatusta koskevissa asioissa oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisimmasta hallinto-oikeuden kokoonpanosta.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne asian käsittelyn päättävien ratkaisujen tekemisestä yhden jäsenen kokoonpanossa ilman esittelyä.

-

Näkemyksenne asian siirtämisestä vahvennetun kokoonpanon käsiteltäväksi erityisesti unionin tuomioistuimen Hann-Invest ym. -tuomion (yhdistetyt asiat C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594) näkökulmasta. Vaikuttavatko tuomiossa tehdyt tulkintakannanotot näkemyksenne mukaan eri tavoin eri tuomioistuinasteissa?

Yleisen lainkäytön puolella ei ole ehdotuksen mukaisia vahvennettua jaosto/osastoistuntoa eikä koko jaoston/osaston istuntoa. Tämä ero selittyy hallinto-oikeudellisen lainkäytön erityispiirteillä eikä siitä ole huomautettavaa. Samoin ehdotuksen mukaan hallinto-oikeuksissa asian määräisi käsiteltäväksi koko jaoston/osaston istunnossa jaoston tai osaston johtaja eikä yksinomaan presidentti/ylituomari, kuten yleisen lainkäytön puolella (esim OK 2 luku 8a § 3 mom.). Tämä on aivan OK .

Lausuntopyynnössä mainittu unionin tuomioistuimen ratkaisu EU:C:2024:594 koskee asian käsittelyä toisen asteen muutoksenhakutuomioistuimessa. Korkeimmilla oikeuksilla on erilainen lainkäytön tehtävä lainkäytön ohjaamisessa ja yhtenäisyyden varmistamisessa kuin muilla muutoksenhakutuomioistuimilla. Tähän nähden tehty ehdotus on perusteltu.

Hallinto-oikeuksien osalta on ehdotettu, että ylituomari tai osaston johtavat eivät , sen jälkeen kun päätösharkinta päätösvaltaisessa kokoonpanossa on tehty, voi siirtää asiaa laajemman kokoonpanon käsiteltäväksi ilman painavaa syytä. Tämä edellytys saa selityksensä unionin tuomioistuimen viitatuista tapauksista. Koska asiasta ei ole säädetty yleisten tuomioistuinten osalta, on asia pyritty hovioikeudessa järjestämään ainakin väliaikaisesti työjärjestystä muuttamalla. Edellä mainittujen tapausten valossa on kysyttävä, riittääkö edes painava syy siihen, että ylituomari tai osaston johtaja saa siirtää lainkäyttöasian päätettäväksi laajemmassa kokoonpanossa, jos lain mukaan

päätösvaltainen, asiassa päätösharkinnan aloittanut laillinen kokoonpano sitä vastustaa? Työryhmän ehdotuksilla on suuntaa-antava merkitys myös yleisen lainkäytön puolella.

Voitaisiinko joitakin sellaisia asioita, jotka nyt ehdotetun perusteella käsiteltäisiin hallinto-oikeudessa kolmen lainoppineen jäsenen peruskokoonpanossa, käsitellä näkemyksenne mukaan kaksi- tai yksijäsenisessä kokoonpanossa?

-

Voitaisiinko joitakin sellaisia asioita, joita nyt ehdotetaan hallinto-oikeudessa käsiteltäväksi kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa (ehdotettu HOL 5 e §), käsitellä näkemyksenne mukaan yksijäsenisessä kokoonpanossa?

-

Muut huomionne kokoonpanojen ehdotetusta laajuudesta hallinto-oikeudessa (ehdotetut HOL 5 b–5 f §).

-

Näkemyksenne ehdotetusta hallinto-oikeuden vahvennettuja kokoonpanoja koskevasta sääntelystä (ehdotetut HOL 5 i–5 l §).

Hallinto-oikeuden täysistunnon, koko osaston istunnon ja vahvennetun osastokokoonpanon kohdalla on syytä huomioida myös asessorit. Kattaako ehdotettu sanamuoto "aikaisemmin käsitelleet tuomarit ja muut kuin lainoppineet jäsenet" myös asiaa aikaisemmin käsitelleen asessorin? Hovioikeudessa nimittäin huomattiin, että täysistunnon kokoonpanoon säädetty "muutkin jäsenet, jos he ovat osallistuneet asian käsittelyyn aikaisemmin" (OK 2 luku 8a § 3 mom), ei huomioi asessoreita, koska he eivät ole hovioikeuden jäseniä. Asiaa aikaisemmin käsitelleen asessorin on kuitenkin katsottu kuuluvan täysistunnon kokoonpanoon, sen sijaan muiden asessoreiden ei.

Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta koskevan sääntelyn muutosehdotukset

Näkemyksenne ehdotetuista Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Vakuutusoikeuden kokoonpanosääntelyä koskevat muutosehdotukset

Näkemyksenne ehdotetuista vakuutusoikeuden kokoonpanoja koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Muut huomiot

Liittyykö korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien (ml. Ahvenanmaan hallintotuomioistuin) ja vakuutusoikeuden kokoonpanosäännöksiin näkemyksenne mukaan muita kuin luonnoksessa esillä olevia muutostarpeita?

-

Muut huomionne työryhmämietinnöstä, mukaan lukien ehdotusten vaikutukset oikeusturvaan sekä ehdotusten taloudelliset vaikutukset.

-

Valtioneuvoston kanslia, ulkoministeriö, sisäministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä ympäristöministeriö

Ministeriöitä pyydetään yksilöimään valmisteluvastuulleen kuuluvassa lainsäädännössä olevat viittaukset kumottavaksi ehdotettuun hallinto-oikeuslakiin.

-

Ministeriöitä pyydetään ilmoittamaan valmisteluvastuulleen kuuluvassa lainsäädännössä olevista hallinto-oikeuden kokoonpanoa koskevista erityissäännöksistä.

-

Vaasan hallinto-oikeus

Vaasan hallinto-oikeutta pyydetään arvioimaan luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtyneitä jäseniä koskevaa ehdotettua sääntelyä (erityisesti ehdotetut HOL 5 d ja 5 g §) hallinto-oikeuslain soveltamiskokemusten perusteella.

Ympäristöasioissa ehdotettu asian laadun ja laajuuden mukaan määräytyvä ja osittain joustava kokoonpanosääntely vaikuttaa perustellulta.

Yleiset tuomioistuimet

Näkemyksenne asian siirtämisestä vahvennetun kokoonpanon käsiteltäväksi erityisesti unionin tuomioistuimen Hann-Invest ym. -tuomion (yhdistetyt asiat C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594) näkökulmasta. Vaikuttavatko tuomiossa tehdyt tulkintakannanotot näkemyksenne mukaan eri tavoin eri tuomioistuinasteissa?

-

Laukkanen Sakari
Vaasan hovioikeus